

Tegengaan van etnisch profileren. Een internationale literatuurstudie naar effecten van interventies (2018). Wouter Landman en Henk Sollie (Twynstra Gudde, Amersfoort). Politie-wetenschap 91A

Deze literatuurstudie is een vervolg op het onderzoek *Boeven vangen. Een onderzoek naar proactief politieoptreden* uit 2016.

Doelstelling

De huidige studie verkent wat er in het buitenland bekend is over de effectiviteit van interventies bij etnisch profileren door de politie.

Onderzoeksvraag

Wat is er in de wetenschappelijke literatuur bekend over de effectiviteit van interventies voor het tegengaan van etnisch profileren bij de politie?

Samenvatting

Een systematische literatuurreview leverde 12 bruikbare onderzoeken op, dat wil zeggen: effectstudies van het handelen van politiemensen, aangevuld met 6 eveneens bruikbare onderzoeken. Het gaat om 15 quasi-experimentele onderzoeken en 3 evaluatiestudies, alle internationaal, van 6 interventies. Bijna de helft van de onderzoeken betreft evenwel het gebruik van bodycams. De literatuurstudie is daarom uitgebreid met andere typen (Nederlands) onderzoek over het tegengaan van etnisch profileren.

Dit leverde 7 typen interventies op, die in het derde hoofdstuk systematisch worden behandeld:

1. Implementeren van (in)formele richtlijnen
2. Invoeren van stopformulieren
3. Gebruik van bodycams
4. Investeren in diversiteit
5. Reduceren van impliciete vooroordelen
6. Bevorderen van procedurele rechtvaardigheid
7. Professioneler proactief controleren

Alle zeven interventies worden beschreven aan de hand van de zogeheten CIMO-logica, die staat voor: context, interventie, mechanisme en outcomes.

Bij 'mechanisme' wordt per interventie gekeken naar de aangrijpingspunten voor het handelen waarop de interventie is gericht. Dit zijn er vier: opvattingen (denken), selecties (kijken), beslissingen (doen) en bejegening (praten / luisteren).

De onderzoekers geven aan dat in de praktijk combinaties van interventies worden gebruikt en dat het algehele beleid met betrekking tot etnisch profileren invloed heeft op het politieoptreden: het aantal proactieve controles neemt af en de hitratio (het percentage doorzoeken dat leidt tot de ontdekking van een strafbaar feit) neemt toe. Zij concluderen voorzichtig dat een combinatie van interventies kan leiden tot vermindering van etnisch profileren, maar dat dit moet worden ingebed in een bredere veranderaanpak. Zij gaan hier op in in hoofdstuk 4, waarin zij stellen dat veranderaanpakken van etnisch profileren binnen de politieorganisatie veelal zijn gericht op de 'bovenstroom' van beleid, afspraken en trainingen. Voor daadwerkelijke implementatie en effectiviteit dient echter de 'onderstroom' van opvattingen, drijfveren en gevoelens van politiemensen, in het bijzonder op uitvoerend niveau, in het proces te worden betrokken. Ingegaan wordt op emoties die in de onderstroom leven, op het top-down-karakter van het veranderproces rond etnisch profileren en op het ontbreken van draagvlak. Zij besluiten het hoofdstuk met de constatering dat enige bescheidenheid ten aanzien van wat mogelijk is in het veranderproces op zijn plaats is.

In het slothoofdstuk wordt ingegaan op het niveau van bewijskracht (bewezen effectiviteit) van de zeven interventies. Hierbij wordt de effectladder van het Nederlands Jeugdinstituut gebruikt. Deze loopt van 0 (werken met impliciete kennis) tot 4 (bewezen effectief). De eerste conclusie luidt: geen van de zeven interventies is bewezen effectief. Daarnaast concluderen de onderzoekers dat combinaties van interventies enig effect lijken te hebben en, derde conclusie, dat interventieprogramma's om etnisch profileren tegen te gaan verschillende blokkades op roepen, die de effectiviteit negatief kunnen beïnvloeden.

De literatuurstudie eindigt met enkele aanbevelingen voor de aanpak van etnisch profileren en voor vervolgonderzoek. Enkele richtingen zijn: effectstudies, waaronder van trainingen, onderzoek naar de wijze van implementatie, en bij onderzoek rekening houden met kennis, houding en gedrag.